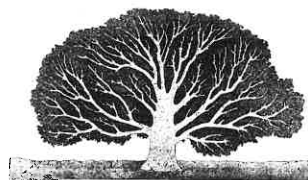

LITERÁRNY

5-6

2014 dvojčíslo

TYŽDENNÍK

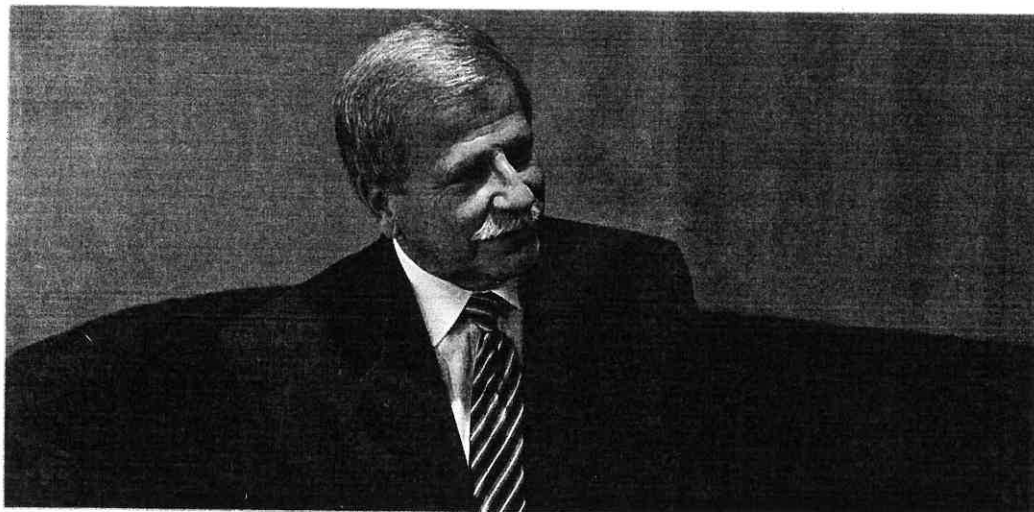

Ročník XXVII.

Cena 1 €

Vyšlo

12. februára 2014

Rozhovor s publicistom, vysokoškolským pedagógom a diplomatom
MARIÁNOM SERVÁTKOM

POSOLSTVÁ O SLOVÁKOCH A SLOVENSKU

Marián Servátka sa narodil 7. novembra 1951 v Hnilčíku (okres Spišská Nová Ves). Absolvoval Filozofickú fakultu UK v Bratislave, odbor slovenský jazyk – poľský jazyk (1970 – 1975), doktorskú dizertáciu (PhDr., 1978), kandidátúru vied (CSc., 1987). Bol pracovníkom Katedry slavistiky a indoeuropeistiky FfF UK v Bratislave (1975 – 1979, 1984 – 1985). Pôsobil ako lektor slovenského jazyka na Jagelovskej univerzite v Krakove (1979 – 1984). Bol poradcom ministra kultúry SR (1992 – 1993), veľvyslancom v Poľskej republike (1994 – 1998), pri Svätej stolici a Zvrchovanom ráde maltézskeho rytierov (1998 – 2002). Bol poradcom prezidenta SR (2003 – 2007). Od roku 2008 je veľvyslancom SR v Bieloruskej republike. Je autorom prvej učebnice slovenského jazyka pre poľských slovakistov a slavistov *Podstawy języka słowackiego*, spoluautorom vydavateľsky úspešnej konverzačnej príručky *Minirozprávky slowackie*, učebnice *Język slowacki dla początkujących*, autorom skript, desiatok štúdií a prekladov z poľskej literatúry. Je ocenený Ekumenickým krížom s hviezdou Rádu sv. Brigidy (1997), Rytierskym krížom Radu za zásluhy PR (1997), najvyšším rezortným vyznamenaním PR Medailou Národnej vzdelávacej komisie (1998) a Rytierskym krížom Rádu Pia IX. (Vatikán 2000).

JÁN TAZBERÍK: *Začneme tým, že Bielorusko je pre Slováka neznáma krajina?*
MARIÁN SERVÁTKA: Vystihuje to stav nášho vzájomného poznania. Ani ja som sa o Bielorusko nezačul. Keď som dostal návrh, že by som mal byť vymenovaný za veľvyslanca v tejto krajine, zaváhal som. V minulosti mi vysokí predstavitelia štátu hovorili, že som čosi dobré pre Slovensko urobil ako prvý veľvyslanec v Poľsku či neskôr vo Vatikáne. Nechcel som si urobiť hanbu. Ani po mesiaci štúdia materiálov som nebol vnútorne rozhodnutý tam ísť, nemal som predstavu o svojom pôsobení v Minsku. Mimochodom, keď som sa s tým priznal novinárom v Bielorusku, veľmi dobre to prijali, keďže mnohí diplomati im tvrdili, ako nekonečne milujú ich krajinu, ako do nej túžili vycestovať... Ja som priznal farbu, že vôbec som po ich krajine netúžil, ale že o to viac ma milo prekvapila, zaujala a že som si ju obľúbil, takisto ako ľudí, kultúru, všetko...

J. TAZBERÍK: *Čo spôsobilo, že ste zmenili rozhodnutie?*
M. SERVÁTKA: Hlbšie som sa oboznámil s históriou tohto ťažko skúšaného národa, ktorý prišiel o hmotné i duchovné národné poklady. Čez územie Litvinov (nie Litovcov!), tak sa totiž nazývali pôvodne Bielorusi, sa preválili vojny, ktoré starým Litvinom priniesli nešťastie, utrpenie a biedu. Našiel som historické paralely v osudoch našich národov. My sme, chvalabohu, neprišli o jazyk, Bielorusi síce oň neprišli celkom, ale ich jazyk sa pri sociolingvistikom pohľade stal jazykom B. Prvým je ruština. A ešte niečo: vychádzal som z toho, že aj oni nás málo poznajú, teda všetko zaujímavé, s čím pridáme, môže byť prekvapivé. Do Minska som odchádzal s projektom predstaviť malú neďalekú sympatičnú krajinu, jej turistické možnosti, najmä hory, keďže Bielorusko je rovina (najvyšší kopček pri Minsku je okolo 300 metrov nad morom). Chcel som predstaviť našu kultúru, ale aj nevyužitú možnosť v ekonomickej oblasti, v obchode i vo výrobe, ukázať čaro a silu našich termálnych vôd.

J. TAZBERÍK: *Aké boli vaše prvé aktivity, čo bolo skôr, biznis či kultúra?*

M. SERVÁTKA: Islo to súbežne, mal som vynikajúceho obchodného radcu Jozefa Mravíka, spoločne s manželkou mi veľmi pomáhali. Mal som šťastie na kvalitných politických diplomatov L. Rybára a neskôr E. Liptáka, dobrého konzula M. Činčuru. Všetci radi pracovali, ak sa mi niečo podarilo, bola to aj ich zásluha. A nových bieloruských partnerov, priateľov, ktorí nám pomáhali. V oblasti školstva a kultúry som prišiel s myšlienkou otvoriť lektorát slovenského jazyka na Bieloruskej štátnej univerzite v Minsku,

keďže lektorát bieloruského jazyka sme u nás už mali, v Prešove (teraz je v Nitre). Navštívil som pána rektora, bol za a tamajší slavisti to privítali. Musel som však presvedčiť úradníkov u nás doma. Až po misii dvoch pracovníkov z ministerstva školstva to odobrali a schválili.

J. TAZBERÍK: *Hovorí sa, že ste krstným otcom aj ďalších lektorátov slovenského jazyka v zahraničí...*

M. SERVÁTKA: Neviem, či krstným otcom, ale keď som prednášal slovakistiku na Jagelovskej univerzite v Krakove, spoločne s poľskými profesormi sme založili nový lektorát slovenského jazyka na Slezskej univerzite v Katoviciach. Neskôr, už ako veľvyslanec v Poľsku, som poprosil svojich priateľov, ktorými boli napríklad prezident, podpredseda vlády, minister, rektor, dekan, aby sme v hlavnom meste mali slovakistiku, keďže v Bratislave máme kvalitnú polonistiku a celú generáciu prekladateľov z poľskej literatúry. Vo Varšave bolo ťažké nájsť tlmočníka zo slovenčiny, boli tam sami češtinaři, ako všade vo svete. Islo mi to ľahšie ako kedysi, keď som bol mladým lektorom... Som za to poľským priateľom vďačný. Počas môjho pôsobenia v Poľsku viacerí poľskí slovakisti, profesori či prekladatelia dostali slovenské štátne vyznamenania, predsedu NR SR Ivan Gašparoviča navštívil Slezskú univerzitu i katedru slovenských jazykov v Sosnovci. Lektoratúry slovenčiny sú dobrou investíciou s vysokou efektívnou návratnosťou, a to nie iba v oblasti kultúry. Isté, nie všetci absolventi slovakistiky sa budú živiť ako prekladatelia či tlmočníci. Možno to však využijú v publicistike, v obchodných kontaktoch či v turistike. Musíme pre zahraničných slovakistov, pre študentov i profesorov, naďalej organizovať pracovné pobyty, poskytovať štipendia na konkrétne diela. My ich potrebujeme, bez nich sa nám bude v zahraničí ťažšie presadzovať.

J. TAZBERÍK: *Spomenuli ste turistiku...*

M. SERVÁTKA: Áno, naše hory, lyžiarske strediská, kúpele boli a do istej miery ešte vždy sú v Bielorusku málo známe. Aj preto som ich zaradil do svojho programu prezentácie Slovenska. Hovoril som o nich pri každej príležitosti a vždy to zarezonovalo, zaujalo. Spomínam si na dve veľké tlačové konferencie pri príležitosti štátneho sviatku SR, ktoré sme venovali prezentácii našich turistických možností, ale aj nevyužitým

Obsah

Esaje/Osobnosti	
I. Tlnovec a D. Hovorka:	
<i>Peľhy na kráse informácie/konzumnej spoločnosti</i>	3
<i>Brniská univerzita Liverpool Hope ocenia kardinala J. Ch. Kovca</i>	3
Komentáre/Zahraničie	
R. Michelko: <i>Rastúca priepasť medzi bohatými a chudobnými</i>	4
F. Skvrinda: <i>Neférové „hry“</i>	4
<i>okolo ZOĽ Soci 2014</i>	4
<i>Slovenské centrum PEN odmietlo protest pred otvorením ZOĽ v Soci</i>	4
Komentáre/Domov	
P. Dinka: <i>Zuostrene na elektronické médiá: Televízni „filantropi“</i>	5
L. Šievko: <i>Hra na jednu bránku</i>	5
M. Klenko: <i>Kam speje slovenské združenie?</i>	5
Recenzie/Reflexia	
G. Rothmayerová: <i>Život v pravde</i>	6
<i>Ale nozaj</i>	6
Umenie/Divadlo/hudba	
M. Polák: <i>Divák vtrhol na javisko</i>	7
A. Slávková: <i>Experiment s ilúziami</i>	7
J. Rácz: <i>Muzikálová kriminálna fantastika</i>	7
Názory	
F. Vrabec: <i>Komu patrí Devín? (1. časť)</i>	8

Rozhovor

Z. Čížková: <i>Slovenská vojvodinská poézia (Zhovára sa E. Farkašová)</i>	9
Servis	
R. Fico blahoželal kardinalovi Korcovi	10
Z. Matláková: <i>Vyrútenie Romanu Beňa</i>	10
Z. Matláková: <i>Kde nájdem to sebo</i>	10
<i>Vedenie SSS navštívil kardinala Kovca</i>	10
F. Mrva: <i>Profesor Horák ocenený</i>	10
I. Lukáčová: <i>Privítanie kníh vďačných spomienok</i>	10
<i>Výstava J. Čajaka v Bačskom Petrovci</i>	10
<i>Rakúske vyznamenanie M. Červenému</i>	10
Recenzie	
V. Nabokov: <i>Pamäť, prehovor</i> (M. Ferko)	
M. Brück: <i>Zmrknutie z večnosti</i> (E. Fordinálová), I. Gavura: <i>Besa</i> (I. Baláz)	11
Sianslav Kakús: <i>Fica vŕofnena</i> (A. Halvónik), T. Repciak: <i>Zo života Korčého Veseláka</i> (Š. Šimko), T. Ferko: <i>Divadelné letopisy mesta Košice</i> (A. Kret)	12
Čítanie	
D. Stano: <i>Cover Punk</i>	13
M. Gondá: <i>Na Zemplíne sa dajú radšej pohosťiť. Svet podľa zvomenu</i>	13
Raportáže	
G. Murin: <i>Literatúra po gruzínsky</i>	14
Čítanie	
J. Lomček: <i>Ruky List. Nadej</i>	
<i>Ozvena z minulosti. Prečo?</i>	15
M. R. Kame: <i>Prvá myšlienka. Ráno</i>	
<i>Uvoľnenie v tme. Len v dohrom. Hualali</i>	
Rozhovor	
Anotácie	
J. Voznesenská: <i>Kasandrina cesta</i>	
P. Mišák: <i>Stamce</i>	15
LITERÁRIUM	
M. Germušková, M. Kupecky, T. Majer, P. Gossányi, O. Nagaj: <i>Aforizmy</i>	16
M. Hodal: <i>Martélske svätoslavy</i>	16
Forum kultúrnej verejnosti	16

PRIPRAVUJEME

František Vrabec:
Komu patrí Devín? (2. časť)

Pokračovanie na s. 2 → → →

JÚLIUS LOMENČÍK

(* 15. 1. 1961 Lučenec)

Vyšťudoval Pedagogickú fakultu v Banskej Bystrici. Pôsobí na Katedre slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity M. Bela v Banskej Bystrici. Ako básnik patrí do okruhu tvorcov banskobystrického kruhu LITERA 2. Vydal zbierky poézie *Infarkt citu* (1999) a *(Z)rodenie* (2009). Je autorom literárnovedných publikácií *Interpretčné minimum. Z modernej slovenskej poézie* (s J. Tatarom, 2002); spoluautor učebnice *Kapitoly z literárnej vedy* (1998), zostavil viacero metodických príručiek (*Interpretácia literárnych textov 1 – 3. Slovensčina netradične 1 – 3*). Napísal aj viaceré heslá do *Slovníka slovenských spisovateľov* (1999).

Ruky

*Ruky otvárajú poznanie...
Lavá múdrosť a zručnosť
myslenia
keď koná pravá
Pravá potažkava gravitáciu
keď myslí lavá.
V symbióze držia rovnováhu
posolstva Človeka.
Hamóniu naruša len otázka:
ktorá je prvá
a tá naozaj pravá...
pri stisku priateľstva*

List

*Komunikácia
ukrýva tajomstvo dvoch strán.
Na jednej odkaz
a druhej príjem
správy
o stave Človeka

Posolstvo však zhorí rýchlo
ak adresát i príjemca
(spáľia spoločný list
na hluchých stránkach
prázdnych obálok*

Ozvena (z) minulosti

*Počúva náladu lúky
šepot hladajúcich zázračnosti
Stojí podopretý v krokoch
a počúva hlas
rozbehaných nôh
Pohľady rozposiela
za chrbtom
do nekonečnej dialky
A čaká na zrodenie
slov z hrudy.*

*Zostáva z nich
len ohryzok spomienky
na kopčekoch
rodnej hrudy.*

*Napriek tomu pevne stojí
a čaká na ozvenu (z) minulosti*

Prečo?

*Zem je guľatá
ale svet má svoje
problémové hrany.
V poznávaní ich človek
brúsi*

*Prítom balansuje
na hrane
začiatku a konca
svojho malého vesmíru*

Nádej

*Čerstvý sen
v obklúčení
zaroseného lúča
steká kvapkami
po zrkadle
zarámovaného obrazu*

*Zo šálky
pije včerašiu
spoločnú kávu
naplnenú
omamným dychom*

*V uputennom dni
svojím nenaplnením
pohládza ďalšiu
n á d e j*

*aby večer nezaspala
na vavrinoch*

MIROSLAV ROBERT KAME

(* 25. 8. 1963 Bratislava)

Miroslav Kameník, básnickým menom Miroslav Robert Kame, žije vo Vysokom (ČR). Vydal básnické zbierky: *Infarkt sveta* (VSSS 2001, ilustrácie: Rastislav Podoba), *Opätovné prezliekanie* (VSSS 2005, ilustrácie: Vladimír Kožár) a *Pod bodom iného času* (VSSS 2011, ilustrácie Rastislav Podoba).

*keď kvapka ku kvapke je more
a more je voda
ktorá mi tečie z vodovodu*

*Už som uvedený do pukušenia
zostať schovaný pod strechou
a počúvať spev dažďa*

Uvoľnenie v tme

*Asi sa nepohnem
stojím zakorenený v svetle
a nie je mi dobre
svetlo pretvára všetky chute
ako beh srdce zrýchľuje
vyhnúť sa mu
pretože život je veľká tma
až pri nej si oddýchame*

*keď vypneme posledné svetlo
až potom
až potom
si oddýchame
pred novým zakorenением
čakajúc na uvoľnenie v tme*

Len v dobrom

*V tomto odtieni
sa bije srdce s tvojím
až dokiaľ tmavé nebo
pusť biely chlad do očí*

*bude nás hriať
aj ten mrazivý dotyk pier
len sa toho dožiť
vyčkávam na tvoje telo
slová či hlas
chytiť ruku
ako lásku od slov
ale nemyslí si
že som ako komár
na tvojom chrbte
keď príde letný čas
seba nemôžem stratiť*

Halali

*Akoby som začal odznova
natahovať slová z jazyka
ako žuvačku
len preto lebo som
dobehol do cieľa
na začiatku nového
pretekania
o lásku a trpké víno
chcel by som veriť
jej slovám že
len ja som pre ňu
ako voda s ktorou sa umýva
budúcnosť je prítomnosť
zatiaľ je mráz ako žiletka
cesta zakrytá ľadom
pod nohami škripanie
idem nakupovať
s omrznutými prstami
cestou späť
ruky hladajú teplo
vo vreckách
také obyčajné halali
po ktorom ruky tepleli
akoby som začal odznova
nekúpil som nič*

Rozhovor

*Počúvam vodopád slov
ktoré sa potom rozliali
na mojom počúvaní
svojich myšlienok
a chcel som dať odpoveď
ale potopil som sa vo veľkom
množstve otázok*

Nie je to bohviečo

*Keď ide o peniaze
kvety sú aj vo váze
a sladkými slovami
chce oboje
vymámiť zo mňa šťastie
nielen to moje
nie som bohatý
pre mňa je viac lacná metafora
ako šaty bez toho fóru*

*chodíť po ulici nahý
preto pošlem metaforu
vkrúcaš sa ako had
do môjho života
za každú cenu
aby to nemalo chybu
a ja nesiem len to čo
nesmiem
v tejto chvíli zas
hádku ako sa z teba
citím*

*nie je to bohviečo
hoc hľadám
cez deň noc
a v noci deň
vtedy som len
ako tvoj tieň*

mal by som ho osvietiť

Prvá myšlienka

*Nadmieru vysoká tma
zistil som to až ráno
po prebudení
ako keď sa roztopí ľad
a prvá myšlienka o Káve
je ako vkročiť do oázy
a predsa som nesvoj
začali mi chýbať
jej milostné slová
a tak som vyhľadal
do opustenej miestnosti
nasytiť sa kofeínom
ako rozum múdrosťou*

Ráno

*Som schovaný pod strechou
vonku si spieva dažď svoju pieseň
ja sedím a fajčím (pomaly už aj
myšlienky)
a z toho sa rezonuje
či som dosť starý na to
aby som sa dal vyvieť z miery
isť von
v plaveckých okuliaroch*

NOVINKY Z VYDAVATEĽSTVA SSS

Júlia Voznesenská
**KASANDRINA CESTA ALEBO
DOBRODRUŽSTVÁ S CESTOVINAMI**
366 s. ISBN 978-80-8061-761-5 (brož.)
Cena: 9,90 €

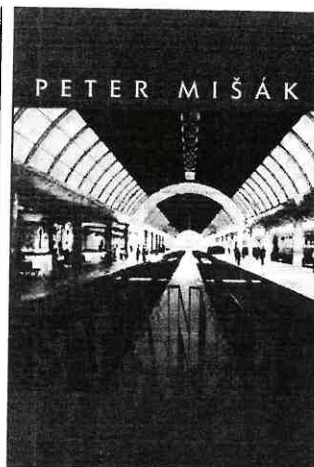
Ruská spisovateľka Júlia Voznesenská, žijúca v Nemecku, sa k románovej tvorbe dostala až v zrelom veku (knihou *Moje posmrtné dobrodružstvo*, 2001). Čítať to v jej dielach, ktoré poskytujú ucelené a jasné posolstvo človeka s bohatými životnými skúsenosťami a vykryštalizovaným postojom. Preto aj román *Kasandrina cesta* (2002), ktorý sa v okamihu po vydaní stal bestsellerom, možno zaradiť medzi také kvalitné svetové diela v žánri antiútopie, aké napísali G. K. Chesterton či V. Nabokov. Scenériu strhujúceho románu tvorí biblická apokalyptická viziya posledných čias a dnes už badateľné politické, sociologické a ekologické trendy. Londýňanka Kasandra, podobne ako zvyšok spoločnosti, trávi väčšinu času vo virtuálnom svete, ktorý možno ľubovoľne kreovať a prežívať v ňom slasti a dobrodružstvá, aké si len človek zažela. Má romantickú povahu, preto žije s priateľmi v starovekom zámku. Zo stereotypu ju vytrhne babička z Bavorska, ktorá po úraze potrebuje vnučku pomoc. Od tohto momentu sa začínajú odvíjať búrlivé udalosti života mladej ženy na cestách novou Európou, ktorá je po jadrovej vojne čiastočne zaplavená morom. Výrazným posolstvom pre čitateľa je konfrontácia dvoch tvárí spoločnosti, dvoch spôsobov života. Väčši-

na ľudí sa dala strhnúť na zábavu a nevšímala si, že je obeťou zotročenia. Niektorí jednotlivci sa však vzopreli: slobodu si cenia viac než pôžitky poskytované za cenu podriadenia systému. Preto žijoria v ústraní, v materiálnej bide, no duchovne slobodní... Dielo preložila Iva Vranská.

Peter Mišák
STANICE
46 s. ISBN 978-80-8061-757-8 (brož.)
Cena: 5,00 eur

Peter Mišák, známy slovenský spisovateľ, básnik, publicista a redaktor, vydal doteraz 10 kníh poézie, prózy, povesti a iných žánrov. Na sklonku roka 2013 obohatuje slovenskú poéziu majstrovskou zbierkou s príznačným názvom *Stanice*. Básnik dvíha motívy a lyrické reflexie, ktoré sa konotčne odvíjajú od významovej podstaty slova *stanica*, a nadväzuje na veľkých básnikov, najmä Laca Novomeského. V štyroch častiach zbierky (*Stanice, Stamodtiaľ a tam, Stanica v noci, Pasažieri*) citíme dych vlaku života, veď básnik si svojou krajinou poézie nesie Novomeského zápis: *Sedem miest prejdeme a deväťtoro riek / na vlakoch premoňoch s jediným životom...* až sa nám zdá, že vlak tak mnoho vecí nenesie. Peter Mišák sa zbierkou súčasne zrelo a dôstojne vyrovnáva so svojimi básnickými vzormi a poeticky vyslovuje generačné poznanie nás pasažierov vlaku, ktorý prechádza našim bytím po koľajniciach z dvadsiateho storočia do neznáma: *krajina tichne / za vlakom. / Len poliam / sa ešte / chvejú slabiny. Pasažieri, s ktorým sa generácie stotožňujeme, je tu s nami, celý čierny. / Bez dovolenia, / bez listka na perón. / Sám sebe / proti srsti / a bez dlhých rečí. / Jednou nohou / stále na stúpadle vozňa / vlaku. čo práve odchádza.*

OPRAVA

V minulom čísle bolo na s. 13 nesprávne uvedené kstné meno básnika Petra Mišáka. Ospravedlňujeme sa autorovi i čitateľom.

